

Asia: VN/6450/2019

Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

I Keskeiset ehdotukset

- Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

Pohjanmaan liiton mielestä ehdotus alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi on hyvä. Lakikokonaisuutta on selkeytetty ja saatettu ajan tasalle. Molempien lakien rakenteen uudistamisessa on onnistuttu. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston sekä Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien säädösten kokoaminen rakennerahastojen kanssa samaan lainsäädäntöön on kannatettava ratkaisu ja selkeyttää osaltaan aluekehittämisen kokonaisuutta.

Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että aluekehityksen prosessit ovat selkeät, vaikuttavat ja läpinäkyvät sekä vahvistavat aluekehittämisjärjestelmän aluelähtöisyyttä. Koska tässä ei ole vielä täysin onnistuttu, lakiluonnoksia tulee tältä osin vielä työstää.

Maakunnan liitolla on itsenäinen rooli aluekehitysviranomaisena, minkä tulee käydä ilmi nykyisin mukaisesti toimeenpanolain tarkoituksessa, alueiden kehittämisen vastuiden määrittelyssä, kuten myös maakunnan liiton tehtävissään. Alueen käsite on epäselvä lakiluonnoksessa, ja se tulee tämän takia määritellä entistä paremmin.

Uutena aluekehittämisen toimintamallina ehdotettu valtion ja maakuntien välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen aluekehittämiskeskustelu-menettelyllä on tervetullut uudistus. Aluekehittämiskeskustelujen tavoitteellisuutta tulisi laissa edelleen lisätä ja keskusteluihin liittyvää systemaattista prosessia kehittää valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen ja maakuntaohjelman vaikuttavan toimeenpanon edistämiseksi.

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma on lakiluonnoksen mukaan poistumassa laista, mikä osaltaan keventää lakisääteistä suunnittelujärjestelmää. Toimeenpanolakiin tulee kuitenkin sisältyä kirjaus siitä, että maakuntien liitot vastaavat nykyiseen tapaan alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellisten rahoitussuunnitelmien valmistelusta. Alue- ja rakennepolitiikan rahastojen kumppanuuselimenä maakunnan yhteistyöryhmän tulee hyväksyä rahoitussuunnitelmat.

Nykyisessä laissa säädetään maakuntien liittojen vastuusta alueellisten suunnitelmien valmistelussa osana rakennerahasto-ohjelmien valmistelua. Vaikka alueellisia suunnitelmia ei sellaisenaan valmistella, maakuntien liitoilla on vastuu koordinoida Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien valmistelua omalla alueellaan. Tämä tulee kirjata toimeenpanolakiin.

Yksilöidymät kommentit ja muutosesitykset on esitetty jäljempänä pykälittäin.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 3 §)**

Lain tarkoitus ja soveltamisalat ovat pääsääntöisesti selkeät. Esitämme kuitenkin seuraavaa tarkennusta:

Maakunnan liitto aluekehittämismääräyksinä on keskeinen toimija, mikä tulee mainita, kun nykyisen lain 1 §:n muotoilua ”eri toimijoista” lakiluonnoksessa avataan.

Muutosesitys:

1 §:n 2 momentti tulee kirjata ”Alueiden kehittäminen on valtion, maakuntien liittojen, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa, laaja-alaista ja monitasoista ...”

- **Ovatko alueiden kehittämisen tavoitteet selkeät ja kestävät pitkällä aikavälillä? (2 §)**

Tavoitteet ovat pääosin selkeät ja aikaa kestävät.

Kannatamme, että kestävä kehitys sen laajassa merkityksessä korostetaan alueiden kehittämisen tavoitteena entistä enemmän, kuten toimeenpanolain perusteluissa todetaan.

Alueiden älykkään erikoistumisen strategia ja innovaatioihin perustuva kasvu ovat varsin ohuesti esillä, vaikka ne ovat keskeinen näkökulma sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikassa että kansallisessa aluekehittämisessä.

Muutosesitykset:

2 §:n 2 momentin 1 kohtaa tulisi täydentää ”1) vahvistetaan kasvua tukevaa elinkeino- ja innovaatorakennetta, alueiden älykästä erikoistumista ja taloudellista tasapainoa, kestävää...”

Lain perusteluissa sivulla 2 voisi virkettä ”Suurten kaupunkiseutujen rooli kansallisen innovaatiostrategian toteuttajina ja innovaatioiden kasvualustoina on keskeinen” jatkaa seuraavasti: Maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat ja kansallinen innovaatiopolitiikka vahvistavat erityisesti kaupunkiseutujen roolia innovaatioihin ja kansainvälistymiseen perustuvassa kasvussa.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

5 § Määritelmät on lakiluonnoksessa suppeampi kuin nykyisessä laissa. Erityisesti lakiluonnoksesta on poistettu aluenäkökulmaan liittyviä määritelmiä, kuten alue ja välittävä toimielin.

5 §:n määritelmiin esitetään seuraavat lisäykset:

- 1) alueella maakuntajakolain (1159/1997) mukaisia maakunnan alueita tai valtion aluehallintoviranomaisten toimialueita sekä valtakunnallisessa toiminnassa koko Suomen aluetta pois lukien Ahvenanmaan maakunta;
- 2) maakuntien omaehtoisella kehittämisellä kehittämistyötä, joka perustuu maakunnan omiin tarpeisiin;
- 3) välittävällä toimielimellä viranomaista, joka hoitaa hallintoviranomaisen puolesta sen tehtäviä;

• Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?

Lakiluonnoksen 6 § korostaa valtion ja työ- ja elinkeinoministeriön aluekehitysvastuuta ja hämärtää alueellista vastuuta nykyiseen säädökseen verrattuna. Lakiluonnoksen perusteluissa kuitenkin

todetaan, että pykälän sisältö vastaa voimassa olevan lain 5 §:ää. Valtion ja kunnan roolien entistä täsmällisempi kirjaaminen ei saa johtaa maakunnan liiton roolin hämärtämiseen.

Pohjanmaan liiton mielestä onkin tarpeen, että nykyiset säädökset tältä osin säilyvät ennallaan, koska uudella lailla ei ymmärtääksemme ole tarkoitusta muuttaa vallitsevaa käytäntöä ja maakuntien liittojen roolia.

Maakuntaohjelma on tärkein aluekehittämisen strateginen suunnitelma maakuntatasolla. Siksi sen roolia tulee korostaa. Maakunnissa vakiintuneen käytännön mukaisesti maakuntaohjelmat sisältävät maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen strategiset linjaukset, joten lakiluonnosta esitetään muutettavaksi tältä osin.

Muutosesitykset:

6 §:ään tulee lisätä nykyistä lakia vastaava uusi 3 momentti ”Alueiden kehittämiseen liittyvien tehtävien hoitamisesta kussakin maakunnassa vastaa maakunnan liitto aluekehittämisviranomaisena. Maakunnan liitto on kuntayhtymä, jossa alueen kuntien on oltava jäsenenä.”.

Vastaavasti lakiluonnoksen 6 pykälään uutena esitetty 3 momentti tulee muuttaa muotoon: ”Kunnat vastaavat alueiden kehittämisestä omalla alueellaan.”

7 §:n 2 momentti tulee tarkentaa muotoon: ”Maakuntien liitot edistävät alueensa kehittämistä laatimalla maakuntaohjelman, johon sisältyvät maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen strategiset linjaukset.”

- **Saako 15 §:stä kokonaiskuvan maakuntien liittojen alueiden kehittämiseen liittyvistä tehtävistä?**

Tehtäviä on kuvattu melko kattavasti sisällön osalta. Nykylain yksityiskohtia ja osin vaikeaselkoisia tehtäväkuvauksia on päivitetty ja kuvattu lakiluonnoksessa yleisemmällä tasolla, mutta kokonaisuutena entistä kattavammin. Lakitekstissä on kuitenkin myös joitain puutteita ja virheellisiä tai epäselviä ilmauksia, jotka vaativat tarkennusta aluekehittämisen kokonaisuuden ja maakunnan liiton toimivallan näkökulmasta.

Pohjanmaan liitto haluaa kiinnittää huomion maakunnan liiton tehtäviin välittävänä toimielimenä. Ehdotamme, että lakiluonnoksen 15 §:ään ja säädöskohtaisiin perusteluihin kirjattaisiin selkeästi se,

että maakunnan liitto hoitaa välittävän toimielimen tehtävät ja että hallintoviranomainen voi nimetä maakunnan liiton välittäväksi toimielimeksi edellytysten täytyessä.

Lain perusteluissa on esitetty maakunnan liitolle siirrettäväksi merkittävää uutta kustannusvastuuta välittävän toimielimen tehtävien hoitamiseen liittyen. Maakuntien liitot ja Suomen Kuntaliitto ovat jo asian valmisteluvaiheessa 4.12.2019 kannanotossaan todenneet, että EU-ohjelmien hallinnon rahoitusta ei voida määrätä hoidettavaksi kuntarahoituksella, vaan maakuntien liittojen välittävän toimielimen tehtävät on rahoitettava kokonaisuudessaan teknisellä tuella ja valtion rahoituksella.

On hyvä, että maakunnan etujen edistäminen on sisällytetty 15 §:ään. Pohjanmaan liitto katsoo, että lakiin nyt ensimmäistä kertaa kirjattu edunvalvonnan tehtävä on kannatettava. Säädöksellä todennetaan jo vallalla oleva maakuntien liittojen käytäntö toimia alueensa kehittämisen kannalta tärkeiden asioiden edistäjänä.

Muutosesitykset:

momentin 1 alkua tulee muuttaa ”Aluekehittämisviranomaisena maakunnan liitto vastaa maakunnan yleisestä kehittämisestä ja siinä tehtävässä.”

1 momentin 1 kohta: valmistelee ja toimeenpanee sekä hyväksyy maakuntaohjelman ja siihen sisältyvät maakunnan pitkän aikavälin strategiset linjaukset ja edistää niiden toimeenpanoa.”

1 momentin 3 kohtaan tulee lisätä maininta älykkään erikoistumisen strategian laadinnasta ja sen toimeenpanon edistämisestä: ”edistää alueensa elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä ja osaamisen kehittämistä sekä vastaa alueen älykkään erikoistumisen strategian laadinnasta ja edistämisestä.”

1 momentin 4 kohtaan tulee lisätä: ”Vastaa Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien alueellisesta valmistelusta ja alueellisten rahoitussuunnitelmien valmistelusta, toimii Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman välittävänä viranomaisena sekä hoitaa sille (alueiden kehittämisestä ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetussa – lain uusi nimi) laissa säädetyt muut tehtävät;”

1 momentin 4 kohtaan liittyvästä lakiluonnoksen perustelutekstistä tulee poistaa maakunnan liiton välittävän toimielimen rooliin liitetty kustannusvastuun siirtämistä kunnille tarkoittava maininta.

1 momentin 9 kohtaan muotoilu: ”edistää maakunnallista identiteettiä ja kulttuuria sekä asukkaiden osallistumista maakunnan kehittämiseen.

- **Onko maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) rooli, tehtävät ja päätöksenteko selkeästi määritelty? (17, 18 ja 19 §)**

Maakunnan yhteistyöryhmällä tulee säilyä päätösvalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja vastaavan kansallisen rahoituksen suuntaamisessa maakunnassa. Lakiluonnosta tulee tältä osin tarkentaa sisällyttämällä maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) tehtäviin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellisten rahoitussuunnitelmien hyväksyminen sekä lausunnonantomenettely valtakunnallisista teemoista ja maaseutuohjelmasta. Maakunnan yhteistyöryhmän tehtävissä tulee mainita myös yhteisten maakunnallisten strategisten tavoitteiden yhteensovittaminen. Yhteiset strategiset tavoitteet/painopisteet ohjaavat niin alue- ja rakennepolitiikan varojen, kansallisen rahoituksen kuin maaseuturahoituksenkin kohdentamista maakunnan kannalta tärkeisiin painopisteisiin.

Muutosesitykset:

17 §:ssä tulee nykyisen lain tapaan mainita, että MYR voi asettaa jaostoja ja kutsua asiantuntijoita, etenkin kun ko. pykälässä viitataan jaoston jäsenen oikeudelliseen asemaan. Lisäksi lakiin tulee kirjata, että MYR:llä on sihteeristö, joka koostuu ohjelmia rahoittavista viranomaisista. Sihteeristön kokoonpanossa tulee mahdollistaa myös Leader-ryhmien edustus.

18 §:ään tulee lisätä 1 momentin uudeksi 2 kohdaksi: ”hyväksyä vuosittain alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellinen rahoitussuunnitelma ja siihen sisältyvät rahoituksen painopisteet.”

Yhteistyöryhmän tehtäviin (18 §) tulee edelleen sisällyttää myös mm. lausuntojen antaminen EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman valtakunnallisista teemoista sekä maaseuturahaston tai muista aluekehityksen kannalta merkittävistä hankesuunnitelmista, ja yhteistyöryhmälle tulee toimittaa säännöllisesti tiedot (20 §) näiden ohjelmien toimeenpanon edistymisestä sekä rahoitetuista hankkeista.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että maakuntien liitot ja työ- ja elinkeinoministeriö tekevät saumatonta yhteistyötä aluekehityksen tilannekuvan valmistelussa, jotta muodostuu yhteinen näkemys alueiden toimintaympäristöstä sekä kehittämistarpeista, haasteista ja mahdollisuuksista. Vähäisten voimavarojen kannalta on tarpeen, että myös tulevaisuustyötä ja ennakointia tehdään maakuntien liittojen ja keskushallinnon yhteistyönä.

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan erityisohjelmista (osaamiskeskusohjelma (OSKE, vuosina 1994–2013), aluekeskusohjelma (AKO, v. 2001–2009) ja viimeisimpänä koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO, v. 2010–2013). Näkemyksiä ehdotuksesta tai ohjelmien tarpeesta jatkossa? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 30 §)**

Tämä selkeyttää aluekehittämisjärjestelmää ja vähentää päällekkäisyyttä. Vaikka tarvetta erityisohjelmille erillisinä instrumentteina ei ole, maakuntaohjelmien toimeenpanoon tulee kohdentaa kansallista aluekehitysrahoitusta pitkäjänteisesti hallituskausien vaihdoksista riippumatta.

- **Onko maakuntaohjelman asemasta säädetty riittävästi? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 34 §)**

Maakuntaohjelma on tärkein aluekehittämisen strateginen suunnitelma maakuntatasolla. Siksi sen roolia tulee korostaa. Maakunnissa vakiintuneen käytännön mukaisesti maakuntaohjelmat sisältävät maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen strategiset linjaukset, joten lakiluonnosta esitetään muutettavaksi tältä osin.

Muutosehdotukset:

22:n § 1 momentti tulisi muotoilla: ”Maakunnan liitto laatii maakuntaohjelman, joka sisältää maakunnan pitkän aikavälin strategiset linjaukset. Maakuntaohjelma tarkoittaa maakunnan aluekehittämiseen liittyvät tavoitteet ja niiden toimeenpanon lähivuosina. Maakuntaohjelmaan sisältyy tai sen yhteydessä laaditaan maakunnan älykkään erikoistumisen strategia.

22 §:n 3 momentin viimeistä virkettä tulisi täydentää: ”Valtion viranomaisten on pyydettävä maakunnan liitolta lausunto sellaisista suunnitelmista tai toimenpiteistä, jotka poikkeavat merkittävästi maakuntaohjelmasta tai saattavat heikentää palvelujen saatavuutta, työllisyyttä tai elinvoimaa alueella.”

- **Näkemyksiä ehdotuksesta luopua maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 33 §)**

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta voidaan sellaisenaan luopua, mutta sen poistaminen laista ei kuitenkaan saa heikentää rakennerahastotoiminnan aluelähtöisyyttä ja siirtää toimivaltaa alueilta valtionhallinnolle työ- ja elinkeinoministeriöön. Alue- ja rakennerahastopolitiikan rahastojen alueellisen rahoitussuunnitelman valmistelu tulee toimeenpanolaissa kirjata maakuntien liittojen tehtäviin ja sen hyväksyminen puolestaan maakunnan yhteistyöryhmän tehtäviin.

Pohjanmaan liiton mielestä alueellisen rahoitussuunnitelman tulee sisältää alue- ja rakennepolitiikan varojen jakautumisen toimintalinjoittain ja rahoittajittain sekä painopisteet rahoituksen suuntaamiseksi. Uuden lainsäädännön tulee varmistaa se, että maakunnan liitolla on aito mahdollisuus koordinoida ja yhteensovittaa eri rahoitusinstrumentit keskenään.

Uutena aluekehittämisen toimintamallina ehdotettu valtion ja maakuntien välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen aluekehittämiskeskustelu-menettelyllä on tervetullut uudistus.

Aluekehittämiskeskustelujen tavoitteellisuutta tulee laissa edelleen lisätä ja keskusteluihin liittyvää systemaattista prosessia kehittää valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen ja maakuntaohjelman vaikuttavan toimeenpanon edistämiseksi.

Muutosehdotukset:

Alue- ja rakennepoliitiikan rahastojen alueellisesta rahoitussuunnitelmasta (sis. myös painopisteet rahoituksen suuntaamiseksi) tulee tehdä oma pykälänsä lukuun 3 ja sen hyväksymisestä tulee olla maininta maakunnan yhteistyöryhmän tehtäviä määrittelevässä 18 pykälässä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 3

Muutosehdotukset:

23 §:n 2 momenttia, joka koskee alueiden kehittämisen keskusteluja, tulee muuttaa seuraavasti: ”Keskustelujen tarkoituksena on edistää valtion ja alueiden välistä vuorovaikutusta ja tukea maakuntien omaehtoista kehittämistä. Tavoitteena on saavuttaa valtion ja maakunnan yhteinen näkemys alueiden kehittämisen tavoitteista ja toimintaedellytyksistä otettavaksi huomioon eri toimijoiden toiminnan ja talouden suunnittelussa.”

24 §:n 1 momenttiin tulee lisätä: ”Alueiden kehittämistä koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan laatia yhteistyösopimuksia valtion, maakunnan liiton ja kunnan toimenpiteiden rahoittamiseen osallistuvien muiden viranomaisten ja muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa.

24 §:n 2 momenttia tulee muuttaa ”Valtion, kaupunkien ja muiden tahojen välisten sopimusten yhteensopivuuden varmistamiseksi asianomaisen maakunnan liiton tulee osallistua sopimuksen valmisteluun, jotta varmistetaan sopimuksen yhdenmukaisuus maakuntaohjelman kanssa.

25 § sisältää alue- ja rakennepoliitiikan ohjelman valmisteluun liittyviä viittauksia yleisasetuksen artikloihin. Pykälään (esim. toisen momentin loppuun) tulee lisätä ”Maakuntien liitot vastaavat ohjelmavalmisteluun koordinaatiosta omalla alueellaan yhteistyössä ELY-keskusten kanssa.”

26 §, joka koskee kestävästä kaupunkikehittämisestä, on epäselvä. Ehdotamme, että pykälään lisätään seuraavaa: ”Kestävästä kaupunkikehittämisestä liittyvien suunnitelmien ja rahoituspäätösten yhteensovittamiseksi maakunnan yhteistyöryhmällä on lausunnonanto-oikeus suunnitelmien hyväksymisvaiheessa ja tiedoksisaantioikeus hankkeiden rahoituspäätöksistä”.

Kokemusten perusteella tarvitaan laajaa yhteistyötä alueellisten innovaatioekosysteemien kehittämisessä. Tarvitaan monipuolista strategista osaamista, mutta myös selkeää eri toimijoiden sitouttamista priorisoitujen toimenpiteiden eteenpäin viemiseksi. Pykälässä 26 esitetyn johtoryhmän kokoonpanon tuleekin olla laajempi, käsittäen keskeiset toimijat elinkeinoelämästä, yliopistoista ja julkisesta sektorista. Aluekehittämisestä maakuntatasolla vastaavien maakuntien liittojen tulee myös olla edustettuina johtoryhmässä.

Suunnitelman toimeenpanemiseksi kaupungit asettavat johtoryhmän, joka käsittää edustajat keskeisistä strategisista toimijoista elinkeinoelämästä, koulutuksesta ja tutkimuksesta sekä julkisesta sektorista.

- **Ovatko eri viranomaistahot ja yhteistyöohjelmien hallinnointi määritelty selkeästi?**

Lakiluonnokseen kirjatut määritelmät ovat selkeitä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä. Näkemyksiä luopua äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 47 §:n 2 mom.)**

Vaikka äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä luovutaan, on Pohjanmaan liiton mielestä kuitenkin tarpeen laatia myös jatkossa äkillisen rakennemuutoksen hoitamiseen liittyvä kasvusuunnitelma asianosaisen ELY-keskuksen, maakunnan liiton, alueen kuntien ja elinkeinoelämän kanssa.

Merkille pantavaa on lisäksi se, että maakuntien liitoilla ja valtiolla tulee olla resursseja ja tukimekanismeja, joilla voidaan vastata alueellisiin ja valtakunnallisiin aluekehittämistarpeisiin nopeissa muutostilanteissa. Maakuntien liitot aluekehittämismääräyksinä tarvitsevat vuosittain valtion määrärahan, jota ne voivat käyttää päätöksensä mukaisesti maakuntaohjelmien toimeenpanoa edistäviin kohteisiin, kuten esimerkiksi äkillisen rakennemuutoksen ennakointiin ja hallitsemiseen (vrt. 10 a §). On tärkeää, että myös uuden rakennuslain tavoitteiden mukaista ohjelmarahoitusta voidaan käyttää äkillisten ja ennakointimattomien muutosten haitallisten vaikutusten torjuntaan. Tämä on välttämätöntä varsinkin niissä maakunnissa, joissa normaalitilanteessa on käytössään vain vähäinen määrä rakennuslain varoja. Maakunnan älykkään erikoistumisen strategia luo maakunnan liitolle ja muille asianosaisille toimijoille erinomaisen lähtökohdan vahvistaa kykyä sopeutua elinkeinorakenteen muutoksiin.

Muutosesitys:

Ehdotamme, että säännöskohtaisiin perusteisiin 37 §:ään lisätään maininta siitä, että äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä luovutaan.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 2 §)**

Lain tarkoitus ja soveltamisalat ovat pääosin selkeät.

Pykälän 2 kohdassa 2 ja pykälän 5 kohdassa 10 olisi selkeyden vuoksi hyvä mainita, että kansallisella vastinrahoituksella tarkoitetaan nimenomaan Suomen kansallista vastinrahoitusta. Interreg-ulkorajaohjelmissa Suomessa olevat hallintoviranomaiset myöntävät rahoituspäätöksillä myös Venäjän kansallisen vastinrahoituksen osuudet, mihin tätä kansallista lainsäädäntöä ei sovelleta.

Muutosesitykset:

2 §:n 2 kohtaan lisäys: ”Interreg-ohjelmissa ja Interreg-ulkorajaohjelmissa rahoitettavien hankkeiden Suomen kansalliseen vastinrahoitukseen...”

5 §:n 10 kohtaan vastaavasti: ”kansallisella vastinrahoituksella valtion talousarviossa tarkoitettua Suomen valtion rahoitusosuutta Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien...”

- **Onko viranomaisten toimivalta määritelty selkeästi?**

Viranomaisten toimivalta on määritelty pääosin selkeästi.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan korostamaa älykkään erikoistumisen näkökulmaa tulisi tuoda entistä vahvemmin näkyviin.

Maakuntien liitot on määritelty tulevalla ohjelmakaudella EU:n alue- ja rakennepolitiikan tarkoittaman älykkään erikoistumisen strategian osalta toimivaltaisiksi viranomaisiksi. Liitot ovat jo usean ohjelmakauden ajan toimivaltansa puitteissa rahoittaneet elinkeinotoiminnan edellytyksiä vahvistavia innovaatiotoimintoja ja -rakenteita, synnyttäen ja vahvistaen alueellaan merkittäviä innovaatiokeskittymiä.

Koska lakiuudistuksella ei ole tarkoitus muuttaa viranomaisten välisiä toimivaltasuhteista, tulee tämä kirjata selkeästi säännöskohtaisiin perusteluihin.

Jotta maakunnan liitolla olisi tosiasiallinen mahdollisuus myöntää lakiehdotuksen 10 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista perusrakenteen investointitukea kansallisista varoista, on tarpeen varmistaa, että valtion talousarvioon sisältyy kyseiseen tarkoitukseen riittävä määräraha.

Maakunnan liiton toimivallan osalta lakiluonnokseen seuraavat muutosesitykset:

10 §:n 1 momentin 1a kohdan teksti muotoon ”alueiden kestävä kasvua ja elinvoimaa sekä älykästä erikoistumista edistäviin kehittämishankkeisiin (alueellinen kehittämistuki). Kehittämishankkeessa investointien osuus voi olla enintään puolet hankkeen hyväksyttävistä kustannuksista.

10 §:n 1 momentin 2 kohdan teksti muotoon: ”tukea kansallisista varoista ja Euroopan aluekehitysrahaston varoista kuntien ja kunnallisten organisaatioiden toteuttamiin alueiden kestävä kasvua ja elinvoimaa sekä älykästä erikoistumista edistäviin perusrakenteen investointihankkeisiin (perusrakenteen investointituki)

Pykälään 13 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimivallan osalta perustelutekstiin muutosesitys, joka vastaa pykälätekstiä sekä ELY-lain 897/2009 2 §:n sisältöä ympäristö- ja luonnonvara-asioissa:

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaa esitetään laajennettavaksi nykyiseen verrattuna esitettäessä, että ELY-keskus voi myöntää tukea Euroopan aluekehitysrahaston varoista ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoista ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyviin kehittämis- ja investointihankkeisiin.

Nykyisessä laissa alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014) 8 § toimivalta määritellään niin, että ELY-keskus voi myöntää tukea rakennerahasto-ohjelmaa toteuttaviin (1 kohta) Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettaviin ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyviin kehittämishankkeisiin. Toimivallan ulottaminen investointihankkeisiin on sellainen muutos, jota ohjelmakaudelle 2021–2027 ei ole ollut määrä tehdä.

- **Onko toimivallasta välittävänä toimielimenä säädetty riittävästi?**

10 §:n 1 momentin 1b kohdassa säädettyjen opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvien hankkeiden osalta on varmistettava se, että samaan hankkeeseen voidaan sisällyttää sekä kehittämistä että investointeja ylimääräisen hallinnon vähentämiseksi ja tarkoituksenmukaisien kokonaisuuksien rahoittamiseksi. Ohjelmakauden 2014–2020 osalta ylimääräistä hallintoa on syntynyt vaatimuksesta rahoittaa ao. sisällöt erillisissä hankkeissa.

11 §:n 2 momentin mukaista OKM:n lausunnonantomenettelyä sovelletaan käytännössä erittäin harvoin. Siksi se olisi perusteltua jättää pois.

11 §:n 3 momentti kestävän kaupunkikehittämisen tuen myöntämisestä on epäselvä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

12 §:n 1 momentin tarkoittama maakunnan liiton tehtävien kokoaminen perustuu maakuntien väliseen sopimukseen.

EU:n alue- ja rakennepoliitiikan ohjelmavalmisteluun vuosille 2021–2027 on ehdotettu sisältyvän Itä- ja Pohjois-Suomessa rahoitettavat laajakaistainfrastruktuurihankkeet. Niiden rahoittamista ei ole huomioitu välittävien viranomaisten tehtävissä eikä perustelumuistiossa. Maakuntien liittojen perusrakenteen investointituella tulee voida rahoittaa kuntien hakemia laajakaistainfrastruktuurihankkeita. ELY-keskuksen toimivaltaan tulee sisällyttää yritysten hakemien laajakaistainfrastruktuurihankkeiden rahoitus.

Interreg-ohjelmissa ja Interreg-ulkorajaohjelmissa kansallisen vastinrahan myöntäminen koko ohjelma-alueella ei ole itsestään selvää. Ohjelma-alue ulottuu myös toisten valtioiden alueille, ja esim. Ruotsin kansallinen vastinrahoitus hallinnoidaan kokonaan Ruotsissa. Kun kyseessä on kansallinen valtion vastinrahoitus, tulee Pohjanmaan liiton mielestä olla mahdollista, että useampi kuin yksi ohjelma-alueen maakunta voi myöntää ja hoitaa valtion vastinrahoitukseen liittyvän menettelyn. Maakuntien liitot voivat keskenään sopia tehtävänjaosta, joka liittyy kansallisen vastinrahoituksen myöntämiseen. Ulkorajaohjelmissa Venäjän kansallinen vastinrahoitus hallinnoidaan Suomessa hallintoviranomaisena toimivassa maakunnan liitossa, mutta niissäkään ohjelmissa Ruotsin tai Norjan kansallista rahoitusta ei hallinnoida Suomessa.

Muutosesitykset:

12 §:n 1 momenttiin lisäys: ”Maakunnan liiton tehtävien kokoaminen perustuu maakuntien väliseen sopimukseen.”

12 §:n 2 momenttiin lisäys: ”Interreg-ohjelmissa ja Interreg-ulkorajaohjelmissa toimivaltainen maakunnan liitto voi myöntää kansallisen vastinrahoituksen hankkeisiin koko yhteistyöohjelman ohjelma-alueella. Asianosainen maakunnan liitto voi sopia kansallisen vastinrahoituksen myöntämiseen liittyvästä työnjaosta.

13 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisäys: ”Euroopan aluekehitysrahaston varoista laajakaistainfrastruktuurin investointihankkeisiin sekä liikenteeseen ja infrastruktuuriin liittyviin kehittämis- ja investointihankkeisiin.”

Lain säännöskohtaisiin perusteluihin 10 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisäys: ”... Perusrakenteen investointituki voisi olla esimerkiksi tiestöön, laajakaistainfrastruktuuriin, satamiin tai toimitiloihin kohdistuvia toimenpiteitä...”.

- **Onko tukimenettelystä säädetty selkeästi ja riittävällä tasolla?**

Tukimenettely on kuvattu riittävän kattavasti ja selkeästi.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

Yhteishankkeita koskeva sääntely tulisi olla yhteneväinen riippumatta siitä, onko kyse kansallisella rahoituksella rahoitettavasta yhteishankkeesta vai Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoista rahoitettavasta yhteishankkeesta. Ehdotettuun lainsäädäntöön on nyt tulossa erilaisia säännöksiä yhteishankkeita sekä yhteishankkeen osapuolten vastuuta koskien lain 2. lukuun ja 3. lukuun (20 §, 40 § ja 41 §).

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 3

Alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevat erityissäännökset ovat tiiviisti ja selkeästi kuvattuja.

40 §:ssä säädetään tuen myöntämisestä yhteishankkeelle Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoista. Uuden yhteishankemallin tavoitteena on helpottaa yhteishankkeiden hallinnointia hakijoiden näkökulmasta. Uudessa mallissa uhkana on, että se kannustaa hanketoimijoita toimimaan yksin, mikä voi vähentää halukkuutta aitoon yhteistyöhön ja vaikuttavien hankekokonaisuuksien rakentamiseen. Alue- ja rakennepolitiikan yhteishankkeiden arviointityöhön on jatkossa kiinnitettävä eri viranomaisten toimesta erityistä huomiota. Yleisenä periaatteena EURA-järjestelmän kehittämisessä tulisi olla se, että järjestelmää kehitetään toiminnan tarpeista ja toimintaa varten – ei toisin päin.

Muutosesitys:

36 §:n 2 kohtaan lisäys: 2) tukipäätös ja muutospäätös;

- **Onko erillinen luku kansallisen vastinrahoituksen erityissäännöksistä tarpeellinen?**

Luku on tarpeellinen ja selkeyttää kansallisen vastinrahoituksen myöntämistä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- **Onko eri viranomaisten tarkastusoikeudet määritelty selkeästi?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 6

-

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Kommentit ja näkemykset

Tehdyt rakenteelliset ja sisällölliset muutokset nykylainsäädäntöön nähden antavat aiempaa selkeämmän kuvan alueiden kehittämisen ja alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta. Sääntelyä on jonkin verran kevennetty ja yksityiskohtaisuutta on karsittu, mikä tukee alueiden erilaisista lähtökohdista tehtävää omaehtoista kehittämistyötä. Tosin asetustasolle siirtyy enemmän sääntelyä, joten kokonaisuuden tarkempi arviointi on mahdollista vasta myöhemmässä vaiheessa.

Valmisteluprosessi on koettu suhteellisen avoimeksi, ja myös lausuntomenettelylle on varattu kohtuullinen aika. Vastaavaa avoimuutta toivotaan tulevaan asetusvalmisteluun.

Tulevaisuutta ajatellen lainsäädännön uudistamistyölle on hyvä varata reilusti aikaa, jolloin uudistustyön pohjaksi olisi mahdollisuus kerätä nykyistä prosessia kattavammin tietoa voimassa olevan lainsäädännön ja sen nojalla tehtävän toiminnan vaikuttavuudesta.

Lopuksi Pohjanmaan liitto haluaa kiinnittää huomion toimeenpanolakia koskevaan säännöskohtaisien perustelujen pykälien numerointiin luvussa 4, jonka pyydämme tarkistamaan. Luvun 3 viimeinen pykälä on 26, mutta luvun 4 ensimmäinen pykälä on 25. Tämän takia luvussa 4 vain 35 §:n numero on oikein. Samaa erehdystä ei ole ruotsinkielisessä versiossa.

Rajaniemi Varpu
Österbottens förbund - Pohjanmaan liitto